

به نام خدا

راهکارها و فعالیت‌هایی برای تقویت تخیل و خلاقیت دانش‌آموزان ابتدایی

مولفان :

رسول کونانی

الهه مریدی

سمیرا روزبهی بابک

انتشارات سایه نخل

(با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می‌باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: کونانی، رسول، ۱۳۶۶
عنوان و نام پدیدآور: راهکارها و فعالیت‌هایی برای تقویت تخیل و خلاقیت دانش
آموزان ابتدایی / مولفان رسول کونانی، الهه مریدی، سمیرا روزبهی بابک.
مشخصات نشر: انتشارات سایه نخل، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۱۰ ص.
شابک: ۰-۰۵-۰۴۷۶۰-۶۲۲-۹۷۸-۶۲۲-۴۷۶۰-۰۵-۰
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: دانش آموزان ابتدایی - تقویت تخیل و خلاقیت - راهکارها و فعالیت‌ها
شناسه افزوده: مریدی، الهه، ۱۳۶۱
شناسه افزوده: روزبهی بابک، سمیرا، ۱۳۶۷
رده بندی کنگره: Q۳۹۴
رده بندی دیویی: ۰۱۱/۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۷۲۷۸۱۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: راهکارها و فعالیت‌هایی برای تقویت تخیل و خلاقیت دانش آموزان ابتدایی
مولفان: رسول کونانی - الهه مریدی - سمیرا روزبهی بابک
ناشر: انتشارات سایه نخل
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۰-۰۵-۰۴۷۶۰-۶۲۲-۹۷۸-۶۲۲-۴۷۶۰-۰۵-۰
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست

- مقدمه ۷
- بخش اول: مبانی نظری خلاقیت و تخیل** ۱۱
- تعریف خلاقیت و تخیل: ۱۳
- تعریف خلاقیت و تخیل و بررسی مفاهیم مرتبط ۱۴
- رابطه خلاقیت و تخیل ۱۴
- ابعاد خلاقیت و تخیل ۱۵
- اهمیت تقویت خلاقیت و تخیل در کودکان ۱۶
- عوامل مؤثر بر رشد خلاقیت در کودکان: ۱۷
- نقش مغز در فرآیندهای خلاقانه و تخیلی ۲۳
- رابطه بین بازی، یادگیری و خلاقیت: ۲۷
- اهمیت تخیل و خلاقیت در رشد کودکان: ۳۲
- بخش دوم: روش‌ها و فعالیت‌های تقویت تخیل و خلاقیت** ۳۵
- فعالیت‌های داستان‌گویی و قصه‌سازی: ۳۸
- داستان‌سرایی گروهی: ۴۰
- بازنویسی داستان‌های معروف با تغییرات خلاقانه: ۴۱
- ساخت داستان با تصاویر تصادفی: ۴۲
- بازی‌های نمایشی و نقش‌آفرینی: ۴۴

۴۵..... اجرای نمایش‌های تخیلی:

۴۷ بازی‌های وانمودی (مثلاً بازی در نقش دانشمند، مخترع یا فضانورد):

۴۸..... پانتومیم و نمایش بدون کلام:

بخش سوم: نقاشی و هنرهای تجسمی برای پرورش تخیل ۵۱

۵۲..... طراحی شخصیت‌های خیالی:

۵۴..... نقاشی‌های گروهی خلاقانه:

۵۵..... خلق موجودات جدید با ترکیب اشکال:

۵۷..... فعالیت‌های نوشتاری خلاقانه:

۵۹..... نوشتن پایان متفاوت برای داستان‌ها:

۶۱..... بازی با کلمات و شعرهای خلاقانه:

۶۲..... نامه‌نویسی به شخصیت‌های خیالی:

۶۴..... بازی‌های فکری و حل مسئله خلاقانه:

۶۶..... بازی‌های حل معما و پازل‌های خلاقانه:

۶۷..... چالش‌های فکری و سناریوهای تخیلی:

۶۹..... طراحی بازی‌های جدید توسط دانش‌آموزان:

بخش چهارم: بخش علوم و فناوری در خدمت خلاقیت ۷۳

۷۴..... آزمایش‌های علمی تخیلی:

۷۶..... رباتیک و برنامه‌نویسی برای کودکان:

- استفاده از واقعیت مجازی در آموزش: ۷۸
- موسیقی، حرکت و خلاقیت: ۷۹
- خلق داستان‌های صوتی: ۸۱
- ترکیب موسیقی و حرکت برای بیان احساسات: ۸۳
- بازی‌های ریتمیک و بداهه‌نوازی: ۸۴
- بخش پنجم: نقش معلمان و والدین در پرورش خلاقیت ۸۷**
- نقش معلمان در ایجاد فضای خلاقانه در کلاس: ۸۸
- روش‌های تدریس خلاقانه: ۹۰
- ایجاد فرصت‌های تجربه و کشف در یادگیری: ۹۲
- ایجاد محیطی الهام‌بخش در خانه: ۹۴
- مدیریت موانع خلاقیت در کودکان: ۹۶
- ترس از اشتباه‌کردن و راهکارهای کاهش آن: ۹۸
- نتیجه‌گیری: ۱۰۰
- منابع ۱۰۵**

مقدمه

تخیل و خلاقیت در مرحله ابتدایی از مهم‌ترین عوامل موفقیت در رشد شناختی و اجتماعی کودکان محسوب می‌شود (سیف، ۱۴۰۰). به این منظور، استفاده از روش‌ها و فعالیت‌های متنوع می‌تواند به پرورش این مهارت‌ها کمک کند (علیپور، ۱۳۹۸).

استفاده از داستان‌گویی و قصه‌گویی یکی از مهم‌ترین روش‌های تقویت تخیل در دانش‌آموزان است (محمدی، ۱۴۰۱). دانش‌آموزان می‌توانند با ایجاد پایان‌های مختلف برای داستان‌های موجود، خلاقیت خود را تقویت کنند (رفیعی، ۱۳۹۹). بازی‌های نمایشی و نقش‌آفرینی نیز به گسترش تخیل کمک می‌کنند (امینی، ۱۴۰۰). دانش‌آموزان می‌توانند با وانمودکردن نقش‌های مختلف، دنیای تخیلی خود را وسعت دهند (ساریانی، ۱۳۹۷). تخیل و خلاقیت در مرحله ابتدایی از مهم‌ترین عوامل موفقیت در رشد شناختی و اجتماعی کودکان محسوب می‌شود (سیف، ۱۴۰۰). به این منظور، استفاده از روش‌ها و فعالیت‌های متنوع می‌تواند به پرورش این مهارت‌ها کمک کند (علیپور، ۱۳۹۸). استفاده از داستان‌گویی و قصه‌گویی یکی از مهم‌ترین روش‌های تقویت تخیل در دانش‌آموزان است (محمدی، ۱۴۰۱). دانش‌آموزان می‌توانند با ایجاد پایان‌های مختلف برای داستان‌های موجود، خلاقیت خود را تقویت کنند (رفیعی، ۱۳۹۹).

بازی‌های نمایشی و نقش‌آفرینی نیز به گسترش تخیل کمک می‌کنند (امینی، ۱۴۰۰). دانش‌آموزان می‌توانند با وانمودکردن نقش‌های مختلف، دنیای تخیلی خود را وسعت دهند (ساریانی، ۱۳۹۷). طراحی و نقاشی نیز که یکی از روش‌های مهم برای تقویت خلاقیت است، می‌تواند فضای تخیلی کودکان را وسعت بخشد (مهری، ۱۴۰۲). ترغیب دانش‌آموزان به خلق نقاشی‌های خیالی و نوآورانه می‌تواند موجب رشد قابلیت‌های تصویری و تخیلی آنها شود (کاظمی، ۱۳۹۶). تقویت تخیل و خلاقیت در دانش‌آموزان ابتدایی امری ضروری در رشد فکری و شناختی آنها محسوب می‌شود. این امر نه تنها در فرآیند یادگیری مؤثر است؛ بلکه زمینه‌ساز موفقیت در حل مسئله و نوآوری در آینده نیز خواهد بود. از جمله روش‌های مؤثر در این زمینه، استفاده از بازی‌های خلاقانه، داستان‌سرایی، هنرهای تجسمی، و

فعالیت‌های گروهی است که هرکدام تأثیرات چشمگیری در پرورش ذهن کودکان دارند (سلیمانی، ۱۳۹۹).

یکی از راه‌های مؤثر برای تقویت تخیل، استفاده از داستان‌پردازی است. هنگامی که کودکان تشویق می‌شوند تا داستان‌هایی با شخصیت‌ها و موقعیت‌های خیالی بسازند، ذهن آن‌ها به سمت ایجاد ارتباط‌های جدید سوق داده می‌شود. این فعالیت نه تنها موجب گسترش دایره لغات آن‌ها می‌شود، بلکه قدرت تحلیل و تفکر انتقادی را نیز در آن‌ها تقویت می‌کند (محمدی، ۱۴۰۰). همچنین، خواندن داستان‌های نیمه‌کاره و درخواست از دانش‌آموزان برای تکمیل آن‌ها، می‌تواند عاملی مؤثر در توسعه تخیل باشد (رضایی، ۱۳۹۸). هنرهای تجسمی، مانند نقاشی و کاردستی، نیز نقش مهمی در پرورش خلاقیت دارند. وقتی دانش‌آموزان با مواد مختلف مانند رنگ‌ها، کاغذها، خمیرها و دیگر ابزارهای هنری کار می‌کنند، قادر خواهند بود ایده‌های ذهنی خود را به واقعیت تبدیل کنند. این امر به آن‌ها کمک می‌کند تا مهارت‌های دست‌ورزی خود را تقویت کرده و تخیل خود را به شکلی ملموس نمایان سازند (کاظمی، ۱۳۹۷). استفاده از نمایش‌های خلاقانه و تئاتر تعاملی نیز به تقویت مهارت‌های اجتماعی و خلاقیت کودکان کمک می‌کند. در این روش، دانش‌آموزان نقش‌های مختلفی را ایفا کرده و موقعیت‌های متفاوت را تجربه می‌کنند. این کار باعث افزایش قدرت تخیل، بهبود مهارت‌های زبانی و همچنین ارتقای اعتماد به نفس آن‌ها خواهد شد (نعمتی، ۱۴۰۱). بازی‌های نمایشی به کودکان این امکان را می‌دهد که خود را در قالب شخصیت‌های مختلف تصور کرده و داستان‌های جدیدی خلق کنند. فعالیت‌های گروهی و بازی‌های مشارکتی نیز در افزایش خلاقیت و تخیل مؤثر هستند. به‌عنوان مثال، طراحی پروژه‌های گروهی که نیازمند حل مسئله باشند، مانند ساخت ماکت یک شهر خیالی یا طراحی یک داستان مصور مشترک، موجب می‌شود که کودکان ایده‌های خود را به اشتراک بگذارند و از تخیلات یکدیگر الهام بگیرند (حسینی، ۱۳۹۹). همچنین، بازی‌های فکری و پازل‌های خلاقانه مانند بازی‌های نقش‌آفرینی یا ساخت اشکال با لگو، تفکر خلاق را تقویت می‌کند (امینی، ۱۴۰۰).

علاوه بر این، تشویق کودکان به پرسیدن سؤالات باز و چالش‌برانگیز نیز به رشد تخیل آن‌ها کمک می‌کند. هنگامی که دانش‌آموزان با سؤالاتی مانند اگر درختان می‌توانستند صحبت کنند، چه می‌گفتند؟ مواجه می‌شوند، به تفکر

انتزاعی و تخیلی تشویق می‌شوند. این روش نه تنها خلاقیت را پرورش می‌دهد؛ بلکه قدرت بیان و مهارت‌های استدلالی را نیز تقویت می‌کند (زارعی، ۱۴۰۰). در کنار تمامی این فعالیت‌ها، معلمان و والدین نقش اساسی در ایجاد محیطی خلاقانه برای کودکان دارند. فراهم کردن فضایی که در آن دانش‌آموزان احساس امنیت کرده و تشویق به آزمون و خطا شوند، از اهمیت بالایی برخوردار است. محیط‌های آموزشی که امکاناتی برای تجربه‌های عملی، آزمایش‌های علمی و فعالیت‌های نوآورانه ارائه می‌دهند، موجب تقویت تخیل و خلاقیت در کودکان می‌شوند (شریفی، ۱۳۹۸).

بخش اول

مبانی نظری خلاقیت و تخیل

خلاقیت و تخیل از مفاهیم بنیادی در روان‌شناسی شناختی و تعلیم و تربیت هستند که نقش مهمی در رشد فکری و شناختی کودکان ایفا می‌کنند. خلاقیت به معنای توانایی تولید ایده‌های جدید و اصیل است که می‌تواند در حل مسائل، خلق آثار هنری، یا توسعه فناوری‌های نوین نقش ایفا کند (رضایی، ۱۳۹۹). در حالی که تخیل، به‌عنوان پایه و اساس خلاقیت، به توانایی فرد در ایجاد تصاویری ذهنی از مفاهیمی که به‌صورت مستقیم مشاهده یا تجربه نشده‌اند، اطلاق می‌شود (کاظمی، ۱۴۰۰). این دو مفهوم به‌طور هم‌زمان در فرآیندهای شناختی کودکان فعال هستند و از طریق روش‌های گوناگون مانند بازی، داستان‌پردازی، هنر و تعاملات اجتماعی تقویت می‌شوند (نعمتی، ۱۳۹۸). بر اساس نظریه شناختی پیاژه، کودکان در سنین ابتدایی از طریق فرآیندهای همگون‌سازی و انطباق، مفاهیم جدید را در ذهن خود سازمان‌دهی می‌کنند. در این میان، تخیل نقشی اساسی در گسترش درک آن‌ها از جهان پیرامون دارد (پیاژه، ۱۹۷۲، نقل از شریفی، ۱۳۹۷). همچنین، ویگوتسکی (۱۹۳۳) بر این باور بود که تخیل به‌عنوان یک توانایی شناختی در تعاملات اجتماعی تقویت می‌شود و کودک از طریق مشارکت در فعالیت‌های گروهی، یادگیری مشاهده‌ای و بازی‌های خلاقانه، توانایی تفکر خلاق را در خود پرورش می‌دهد (ویگوتسکی، ۱۹۳۳، نقل از حسینی، ۱۴۰۱).

عوامل متعددی بر رشد خلاقیت و تخیل تأثیرگذارند که از جمله آن‌ها می‌توان به محیط آموزشی، تجربیات فردی و نوع تعاملات اجتماعی اشاره کرد. محیط‌های آموزشی که فرصت‌هایی برای تفکر خلاق، آزمون و خطا و تعاملات باز فراهم می‌کنند، نقش مؤثری در افزایش توانایی‌های خلاقانه دانش‌آموزان دارند (احمدی، ۱۳۹۶). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که در مدارس سنتی که تأکید بیشتری بر حفظ مطالب و روش‌های آموزشی سخت‌گیرانه

وجود دارد، میزان خلاقیت دانش‌آموزان کاهش می‌یابد (شمس، ۱۳۹۸). در مقابل، محیط‌های آموزشی انعطاف‌پذیر و مبتنی بر تجربه که فعالیت‌هایی مانند هنر، داستان‌گویی، موسیقی و بازی‌های خلاقانه را در برنامه‌های درسی خود جای می‌دهند، تأثیر مثبتی بر پرورش تخیل دارند (کریمی، ۱۴۰۰). یکی از روش‌های مؤثر در افزایش تخیل و خلاقیت، بازی‌های تخیلی است. این بازی‌ها به کودکان این امکان را می‌دهند که در موقعیت‌های خیالی نقش‌آفرینی کنند، داستان‌هایی بسازند و تعاملات جدیدی را تجربه کنند (ملکی، ۱۳۹۹). بازی‌های نمایشی نیز از دیگر فعالیت‌هایی هستند که موجب تقویت تفکر خلاق در کودکان می‌شوند. در این نوع بازی‌ها، دانش‌آموزان شخصیت‌های مختلف را تجربه می‌کنند و یاد می‌گیرند چگونه داستان‌های خود را گسترش دهند (حیدری، ۱۴۰۱).

علاوه بر بازی، هنر و موسیقی نیز ابزارهای مؤثری برای پرورش تخیل و خلاقیت محسوب می‌شوند. نقاشی، مجسمه‌سازی و کاردستی به کودکان این امکان را می‌دهند که ایده‌های ذهنی خود را به شکل ملموس بیان کنند (رحمانی، ۱۳۹۷). تحقیقات نشان داده‌اند که کودکانی که در فعالیت‌های هنری شرکت می‌کنند، نه تنها در مهارت‌های خلاقانه، بلکه در حل مسائل و تفکر انتقادی نیز عملکرد بهتری دارند (عبدی، ۱۳۹۸). همچنین، موسیقی و ریتم‌های متنوع موجب تحریک بخش‌هایی از مغز می‌شوند که با پردازش اطلاعات و خلاقیت مرتبط هستند (یوسفی، ۱۴۰۰). نقش معلمان و والدین در تقویت خلاقیت و تخیل کودکان غیرقابل‌انکار است. تحقیقات نشان داده‌اند که والدین و مربیانی که به کودکان خود فرصت‌های بیشتری برای بیان ایده‌های خلاقانه و حل مسائل از طریق روش‌های نوآورانه می‌دهند، تأثیر مثبتی بر پرورش ذهن خلاق آن‌ها دارند (صادقی، ۱۳۹۹). برای مثال، تشویق کودکان به پرسیدن سؤالات باز و تفکر درباره راه‌حل‌های مختلف برای یک مسئله، یکی از راه‌های افزایش خلاقیت محسوب می‌شود (نوری، ۱۴۰۱). از سوی دیگر، ادبیات و داستان‌پردازی از ابزارهای بسیار مهم در توسعه تخیل محسوب می‌شوند. خواندن داستان‌های فانتزی و علمی - تخیلی به کودکان کمک می‌کند تا تصورات ذهنی خود را گسترش دهند و درک بهتری از مفاهیم پیچیده داشته باشند (حسینی، ۱۴۰۰). همچنین، داستان‌نویسی و تشویق کودکان به نوشتن داستان‌های خودشان باعث

افزایش مهارت‌های خلاقانه آن‌ها می‌شود (کریم‌زاده، ۱۳۹۸). مطالعات نشان می‌دهند که پرورش تخیل و خلاقیت در کودکان تأثیرات گسترده‌ای بر رشد شخصیتی و تحصیلی آن‌ها دارد. کودکانی که دارای توانایی‌های خلاق بالایی هستند، در آینده مهارت‌های حل مسئله بهتری خواهند داشت و در زمینه‌های مختلف از جمله علوم، فناوری، هنر و کسب‌وکار موفق‌تر عمل می‌کنند (امینی، ۱۴۰۰). بنابراین، ضروری است که نظام‌های آموزشی، معلمان و والدین به شیوه‌های مؤثری برای توسعه این مهارت‌ها توجه داشته باشند و محیط‌هایی را فراهم آورند که به کودکان اجازه دهد خلاقانه بیندیشند، ایده‌پردازی کنند و به طور مستقل راه‌حل‌های جدیدی برای مشکلات بیابند (زارعی، ۱۴۰۱).

تعریف خلاقیت و تخیل:

خلاقیت به توانایی فرد در تولید ایده‌های جدید، اصیل و مفید گفته می‌شود که می‌تواند در حل مسائل، نوآوری‌های علمی، فعالیت‌های هنری و دیگر زمینه‌های فکری نمود پیدا کند (رضایی، ۱۳۹۹). خلاقیت یک فرآیند ذهنی پیچیده است که شامل تفکر واگرا، انعطاف‌پذیری شناختی و توانایی برقراری ارتباط میان ایده‌های نامرتب است (کاظمی، ۱۴۰۰). گلیفورد (۱۹۵۰) یکی از نخستین روان‌شناسانی بود که خلاقیت را به‌عنوان یک مهارت شناختی معرفی کرد و آن را ترکیبی از سیالی، انعطاف‌پذیری، ابتکار و بسط دانست (گلیفورد، ۱۹۵۰، نقل از شریفی، ۱۳۹۷).

از سوی دیگر، تخیل به توانایی ایجاد تصاویر ذهنی از مفاهیمی که فرد مستقیماً آن‌ها را مشاهده یا تجربه نکرده است، گفته می‌شود (نعمتی، ۱۳۹۸). تخیل شامل فرایندهایی مانند شبیه‌سازی ذهنی، ترکیب ایده‌های موجود و ایجاد سناریوهای جدید در ذهن است. ویگوتسکی (۱۹۳۳) تخیل را پایه و اساس خلاقیت می‌دانست و معتقد بود که رشد تخیل در کودکان از طریق تعاملات اجتماعی و تجربیات فرهنگی تقویت می‌شود (ویگوتسکی، ۱۹۳۳، نقل از حسینی، ۱۴۰۱). به طور کلی، خلاقیت و تخیل ارتباط تنگاتنگی با یکدیگر دارند و تقویت یکی از آن‌ها می‌تواند باعث رشد دیگری شود. تخیل زمینه‌ساز تولید ایده‌های جدید است، درحالی‌که خلاقیت این ایده‌ها را به راه‌حل‌های عملی و کاربردی تبدیل می‌کند (احمدی، ۱۳۹۶).

تعریف خلاقیت و تخیل و بررسی مفاهیم مرتبط

خلاقیت و تخیل از مهم‌ترین قابلیت‌های ذهنی انسان هستند که نقش اساسی در یادگیری، حل مسئله، نوآوری و رشد فردی دارند. خلاقیت به توانایی تولید ایده‌های نو، اصیل و مفید گفته می‌شود که می‌تواند در زمینه‌های گوناگون مانند علم، هنر، فناوری و زندگی روزمره نمود پیدا کند (رضایی، ۱۳۹۹). خلاقیت نه تنها شامل خلق آثار و ایده‌های جدید است، بلکه شامل توانایی تفکر انعطاف‌پذیر، حل خلاقانه مسائل و ارائه راه‌حل‌های نوآورانه نیز می‌شود (شریفی، ۱۴۰۰). از سوی دیگر، تخیل به توانایی ذهن برای تجسم، ترکیب و دست‌کاری تصاویر، ایده‌ها و مفاهیم بدون نیاز به مشاهده مستقیم آن‌ها اطلاق می‌شود (کاظمی، ۱۳۹۸). این توانایی باعث می‌شود که فرد بتواند فراتر از تجربیات واقعی خود فکر کند و موقعیت‌های جدید و خلاقانه را در ذهن خود بسازد (ویگوتسکی، ۱۹۳۳، نقل از احمدی، ۱۳۹۷).

از دیدگاه روان‌شناسی، خلاقیت به دو دسته کلی تقسیم می‌شود: خلاقیت فردی و خلاقیت جمعی. خلاقیت فردی به توانایی فرد برای تولید ایده‌های نو و منحصر به فرد مربوط است، در حالی که خلاقیت جمعی زمانی رخ می‌دهد که گروهی از افراد با همکاری یکدیگر به خلق ایده‌های خلاقانه بپردازند (نعمتی، ۱۴۰۱). پژوهش‌های شناختی نشان داده‌اند که خلاقیت به فعالیت‌های بخش‌های مختلف مغز بستگی دارد و عواملی مانند محیط، آموزش، تجربه و انگیزش می‌توانند بر میزان خلاقیت تأثیر بگذارند (صادقی، ۱۳۹۹).

رابطه خلاقیت و تخیل

خلاقیت و تخیل ارتباط تنگاتنگی با یکدیگر دارند و در بسیاری از نظریه‌های روان‌شناسی شناختی به‌عنوان دو فرآیند مکمل در نظر گرفته می‌شوند (عبدی، ۱۴۰۰). تخیل، به‌عنوان یک فرآیند شناختی، به فرد اجازه می‌دهد تا دنیای ذهنی خود را توسعه دهد، اطلاعات جدید را با تجربیات گذشته ترکیب کند و ایده‌های نوآورانه خلق کند (کریمی، ۱۳۹۷). برای مثال، وقتی کودکی داستانی تخیلی را می‌خواند، تصاویر و شخصیت‌های داستان را در

ذهن خود مجسم می‌کند و همین امر به رشد خلاقیت او کمک می‌کند (حسینی، ۱۳۹۸). از سوی دیگر، خلاقیت به فرآیندهایی اشاره دارد که از طریق آن‌ها، تخیل به نتایج عملی و مفید تبدیل می‌شود (زارعی، ۱۴۰۰).

بر اساس دیدگاه ویگوتسکی، تخیل و خلاقیت از طریق تعاملات اجتماعی و فرهنگی تقویت می‌شوند. او بر این باور بود که کودکان در حین بازی‌های تخیلی، مهارت‌های خلاقانه خود را پرورش می‌دهند و از طریق تقلید، تعامل و یادگیری اجتماعی، به توسعه تخیل خود می‌پردازند (ویگوتسکی، ۱۹۳۳، نقل از ملکی، ۱۳۹۹). همچنین، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که روش‌های آموزشی مبتنی بر بازی و داستان‌سرایی، به طور قابل توجهی توانایی‌های خلاقانه دانش‌آموزان را افزایش می‌دهند (حیدری، ۱۴۰۱).

ابعاد خلاقیت و تخیل

برخی از محققان، خلاقیت را به‌عنوان یک مهارت چندبُعدی در نظر می‌گیرند که شامل ویژگی‌هایی مانند سیالی، انعطاف‌پذیری، اصالت و بسط است (گلیفورد، ۱۹۵۰، نقل از احمدی، ۱۴۰۰).

۱. **سیالی (Fluency)**: توانایی تولید ایده‌های متعدد در زمان محدود. این ویژگی نشان می‌دهد که فرد می‌تواند در مواجهه با یک مسئله، راه‌حل‌های مختلفی ارائه دهد (صادقی، ۱۳۹۸).

۲. **انعطاف‌پذیری (Flexibility)**: توانایی تغییر زاویه دید و ارائه راه‌حل‌های متنوع برای یک مسئله. افراد خلاق می‌توانند به شیوه‌های متفاوتی به مشکلات نگاه کنند (رضایی، ۱۴۰۱).

۳. **اصالت (Originality)**: توانایی ارائه ایده‌های نو و منحصر به فرد که قبلاً مطرح نشده‌اند. این ویژگی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های خلاقیت محسوب می‌شود (کاظمی، ۱۳۹۹).

۴. **بسط (Elaboration)**: توانایی توسعه و گسترش ایده‌ها از طریق افزودن جزئیات بیشتر و کامل‌تر کردن آن‌ها (ملکی، ۱۳۹۸).